

Saksframlegg

NOU 2026:6 Den nye velferdskommunen

Saksbehandler	Arkiv	ArkivsakID
Janne Ultvedt		26/1

Saksnr	Utvalg	Type	Dato
	Eldrerådet	PS	
	Råd for personer med funksjonsnedsettelse	PS	
	Livsløpsutvalget	PS	
	Kommunestyret	PS	

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

Indre Østfold kommune avgir høringssvar slik dette fremkommer i saksfremlegget under kommunedirektørens vurderinger. Høringssvaret avgis elektronisk.

Bakgrunn og saksopplysninger:

Den nye velferdskommunen

Innovasjons- og samskapingsutvalget ble oppnevnt for å vurdere hvordan framtidens velferd kan utvikles og gjøres mer bærekraftig. Bakgrunnen er et økende press på velferdssamfunnet som følge av demografiske endringer, økende tjenestebehov og knappere tilgang på arbeidskraft.

En rekke utredninger og analyser har beredt grunnen for utvalgets arbeid, blant annet Generalistkommuneutvalget, Kommunekommisjonen, Helsepersonellkommisjonen og Perspektivmeldingen. Disse peker samlet på et betydelig press på kommunesektoren, både økonomisk og med hensyn til tilgang på arbeidskraft.

Utvalget bygger videre på dette kunnskapsgrunnlaget og legger til grunn at utfordringsbildet i all hovedsak er kjent. Oppdraget har derfor i stor grad vært å vurdere hvilke grep som kan bidra til å møte framtidens utfordringer. Arbeidet bygger på et sentralt utgangspunkt om NOU 2026: at velferd ikke skapes av offentlige tjenester alene, men i samspill mellom kommune, innbyggere og øvrige samfunnsaktører.

Norge står ved et vendepunkt i utviklingen av velferdssamfunnet. Vi blir flere eldre, og behovet for helse-, omsorgs- og velferdstjenester vil øke betydelig i årene som kommer.

Andelen av befolkningen i yrkesaktiv alder reduseres, og tilgangen på arbeidskraft blir knappere.

Nå nærmer vi oss et nytt tidsskille. I 2030 fyller de første etterkrigsbarna 85 år, og framskrivninger viser at det for første gang vil være flere personer over 65 år enn barn og unge i Norge. Samtidig vokser behovet for tjenester i yngre aldersgrupper, og flere barn og unge står i utenforskap. Til sammen utfordrer dette bærekraften i dagens velferdsmodell.

Omstillingsevne under press

Mange kommuner opplever at omstillingsevnen er under press. Økonomiske utfordringer, økende tjenestebehov og kapasitets- og rekrutteringsutfordringer gjør omstilling krevende. Utvalget peker på at dette svekker kommunenes mulighet til å omstille og videreutvikle tjenestene.

Utvalget legger samtidig til grunn at framtidens velferdsutfordringer er så store at kommunene ikke bør tilføres flere og mer komplekse oppgaver fra spesialisthelsetjenesten. Anbefalingene tar derfor utgangspunkt i å videreutvikle eksisterende strukturer og styrke det kommunene allerede gjør.

Utvalgets anbefalinger

Utvalget er bedt om å bidra til å møte framtidens ressursutfordringer med grep som kan redusere eller utsette befolkningens behov for tjenester og legge til rette for bedre bruk av ressurser og personell. Utgangspunktet har vært å vurdere hvordan innovasjon og samskaping kan bidra til å frigjøre kapasitet, styrke bærekraften i velferdstjenestene og utvikle mer bærekraftige måter å skape velferd på innenfor og på tvers av eksisterende strukturer.

Utvalget har ikke hatt som oppgave å vurdere endringer i generalistkommuneprinsippet, kommuneinndelingen eller den overordnede ansvarsdelingen i helsetjenesten, og fremmer derfor ikke forslag på disse områdene.

Anbefalingene bygger på en grunnleggende forståelse av at velferd skapes i fellesskap. Kommunen har en sentral rolle, men gode og bærekraftige velferdsløsninger forutsetter samspill mellom kommune, innbyggere, sivilsamfunn, næringsliv og forskningsmiljøer.

Utvalget legger til grunn at innovasjon og samskaping er nødvendige virkemidler for å møte framtidens utfordringer og bidra til en mer bærekraftig velferdskommune. Samtidig understrekes det at dette alene ikke kan løse alle de strukturelle og kapasitetsmessige utfordringene kommunesektoren står overfor.

Tre hovedgrep

Utvalget foreslår tre hovedgrep for å sikre handlingsrom og kapasitet i velferdskommunen:

1. Et målrettet samfunnsoppdrag for framtidens velferd

Staten bør etablere et tverrsektorielt samfunnsoppdrag med mål om å:

- betydelig redusere og utsette behovet for tjenester gjennom forebygging
- øke kapasiteten gjennom bedre utnyttelse av samfunnets ressurser

2. Ett praksisnært program for den nye velferdskommunen

Det foreslås et nasjonalt program som skal støtte kommunenes omstilling, blant annet gjennom:

- økt satsing på forebygging og helsefremmende arbeid
- utvikling av nye organisasjons- og samhandlingsformer
- økt bruk av teknologi og nye boformer

Det foreslås at programmet finansieres gjennom statlige midler, med en opptrapping fra 2 milliarder kroner til et nivå tilsvarende om lag 1 prosent av kommunenes samlede inntekter. Utvalget ønsker samtidig å dreie innsatsen fra mange enkeltstående prosjekter til mer langsiktig innovasjon og tjenesteutvikling i ordinær drift. Programmet skal derfor bidra til utprøving og utvikling av nye løsninger uten å være avgrenset til tidsavgrensede prosjekter.

3. Fra prosjekt til spredning og varige løsninger

Utvalget peker på at mye utviklingsarbeid i kommunene er prosjektbasert, og i for liten grad fører til implementering i ordinær drift og spredning til andre kommuner.

Det foreslås derfor å etablere et nasjonalt skaleringsfond for å:

- spre løsninger som fungerer
- sikre implementering i ordinær drift og spredning til andre kommuner
- Bidra til systematisk læring og kunnskapsutvikling

Supplerende innsatsområder

Utvalget peker også på noen særlig viktige områder framover:

- et mer fleksibelt arbeidsliv og bedre benyttelse av arbeidskraft
- økt vekt på forebygging og mestring i hverdagen
- styrking av pårørendes situasjon
- videreutvikling av samarbeid med frivillig sektor
- utvikling av nye og mer helsefremmende boformer

Aktuelle planer, vedtak og dokumenter:

NOU 2026:6 Den nye velferdskommunen

NOU 2026:1 En bærekraftig kommunesektor

NOU 2023:4 Tid for handling – Personellet i en bærekraftig helse- og omsorgstjeneste

NOU 2023:9 Generalistkommunesystemet – Likt ansvar, ulike forutsetninger

Alternative løsningsmuligheter/politisk handlingsrom:

Ikke nærmere vurdert.

Vurderinger knyttet til FNs bærekraftsmål:

Nr. 3 God helse og livskvalitet

Nr. 8 Anstendig arbeid og økonomisk vekst

Nr. 10 Mindre ulikhet

Nr. 11 Bærekraftige byer og lokalsamfunn

Kommunedirektøren vurderer at utredningen samlet sett understøtter en utvikling i tråd med bærekraftmålene, særlig gjennom økt vekt på forebygging og sosial bærekraft.

Vurdering av gevinster og økonomiske konsekvenser:

Ikke nærmere vurdert.

Kommunedirektørens vurderinger:

Indre Østfold kommune vurderer at NOU 2026:6 gir en relevant og realistisk beskrivelse av utfordringsbildet for framtidens velferd, særlig knyttet til demografisk utvikling, knapphet på arbeidskraft og økende etterspørsel etter tjenester.

Indre Østfold kommune vil samtidig understreke at kostnadsutviklingen i helse- og omsorgstjenestene i stor grad er knyttet til en økning i antall tjenestemottakere med omfattende behov, og et økende omfang av individuelle vedtak. En betydelig del av tjenestene er rettighetsbaserte og lovpålagte, noe som innebærer at innovasjon og nye arbeidsformer alene ikke vil være tilstrekkelig for å møte framtidige kapasitets- og kostnadsutfordringer.

På bakgrunn av dette vurderes det som positivt at utvalget ikke legger til grunn ytterligere oppgaveoverføring fra spesialisthelsetjenesten til kommunene. En slik utvikling ville forutsatt økt kapasitet, kompetanse og rammebetingelser som ikke vurderes som realistiske innenfor dagens situasjon i kommunesektoren.

Indre Østfold kommune merker seg at utvalget i større grad retter oppmerksomheten mot behovet for nye arbeidsformer, økt forebygging og bedre bruk av samfunnets samlede ressurser.

Utvalgets forslag om et praksisnært innovasjonsprogram og et nasjonalt skaleringsfond gir særlig retning for hvordan dette kan gjennomføres. Forslagene innebærer en dreining fra prosjektbasert utviklingsarbeid til mer kontinuerlig omstilling og tjenesteutvikling i ordinær drift.

Etter Indre Østfold kommunes vurdering er dette i tråd med det omstillingsarbeidet som allerede pågår i kommunen. Utvalgets forslag til nasjonale virkemidler, herunder finansiering av utprøving og spredning av løsninger i tjenestene, vil kunne understøtte og forsterke dette arbeidet.

Samlet sett vurderer Indre Østfold kommune at NOU`en gir en hensiktsmessig retning for videre utvikling av velferdskommunen, men at den i begrenset grad konkretiserer hvordan omstillingene skal gjennomføres i praksis. Dette innebærer at det fortsatt vil være rom for lokal tilpasning, prioritering og utviklingsarbeid i den enkelte kommune.